

**Universiteit
Leiden**

The Netherlands

**Rb. Gelderland 5 november 2021, nr. C/05/394960 ZJ RK
21/1120, ECLI:NL:RBGEL:2021:5924: Verzoek toestemming
kinderrechter voor vaccinatie tegen COVID-19 door 12-
jarige**

Hendriks, A.C.; Sombroek-van Doorm, M.P.

Citation

Hendriks, A. C., & Sombroek-van Doorm, M. P. (2022). Rb. Gelderland 5 november 2021, nr. C/05/394960 ZJ RK 21/1120, ECLI:NL:RBGEL:2021:5924: Verzoek toestemming kinderrechter voor vaccinatie tegen COVID-19 door 12-jarige. *Gezondheidszorg Jurisprudentie*, 2022(1), 20-25. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3443675>

Version: Publisher's Version

License: [Licensed under Article 25fa Copyright Act/Law \(Amendment Taverne\)](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3443675>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

3

Verzoek toestemming kinderrechter voor vaccinatie tegen COVID-19 door 12-jarige ter vervanging van toestemming gezaghebbende vader

Rechtbank Gelderland
5 november 2021, nr. C/05/394960 ZJ RK
21/1120, ECLI:NL:RBGEL:2021:5924
(mr. Steinebach-de Wit)
Noot prof. mr. A.C. Hendriks, mr. dr. M.P.
Sombroek-van Doorm

Toestemming vaccinatie minderjarige door kinderrechter. Persoonlijke redenen minderjarige. Verzet vader. Advies Gezondheidsraad. Afweging van belangen.

[BW art. 7:450]

Een 12-jarige wenst zich tegen COVID-19 te laten vaccineren. Hij wenst dit om niet ziek te worden, mee te kunnen doen aan activiteiten buitenshuis en om zijn directe omgeving te beschermen. Zijn vader, de enige met gezag beklede ouder, geeft geen toestemming voor de vaccinatie. Omdat de vader zijn bezwaren niet heeft toegelicht, weet de kinderrechter niet waarop het verzet van vader is gebaseerd.

De kinderrechter staat het toe dat de minderjarige zich zonder toestemming van de vader kan laten vaccineren tegen COVID-19. Dit kan volgens de

kinderrechter op grond van art. 7:450 BW. Bepalend daarbij zijn de omstandigheid dat de minderjarige volgens de kinderrechter tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake in staat is en dat de wensen van de minderjarige stroken met het recente advies van de Gezondheidsraad genaamd 'Vaccinatie van adolescenten tegen Covid-19' (29 juni 2021). Daarnaast is Jeugdbescherming Gelderland van mening dat de minderjarige zich tegen COVID-19 moet kunnen laten vaccineren.

[Verzoeker],
geboren op [geboortedatum] te [geboorteplaats],
hierna te noemen: [verzoeker].
De kinderrechter merkt als belanghebbenden aan:
[belanghebbende],
verder te noemen de vader,
wonende te [woonplaats],
en
Jeugdbescherming Gelderland,
verder te noemen de GI,
gevestigd te Zutphen.

Het procesverloop
(...; red.)

De feiten
Het ouderlijk gezag over [verzoeker] wordt uitgeoefend door de vader.
[verzoeker] staat sinds 9 juli 2019 onder toezicht van de GI. Deze maatregel is telkens verlengd, voor het laatst tot 9 januari 2022.
[verzoeker] is met een machtiging uit huis geplaatst in een gezinshuis.
Op 17 oktober 2018 is het gezamenlijk gezag van de ouders van [verzoeker] door de rechter beëindigd en is de vader alleen belast met het ouderlijk gezag over [verzoeker].
Bij beschikking van 20 september 2021 van deze rechtbank is het ouderlijk gezag van de vader over [verzoeker] beëindigd en is de GI benoemd tot voogd over [verzoeker]. Het verzoek om de beslissing uitvoerbaar bij voorraad te verklaren is afgewezen.
De vader heeft de GI bericht dat hij weigert toestemming te verlenen voor vaccinatie van [verzoeker] tegen Covid-19.

Het verzoek
[verzoeker] verzoekt de kinderrechter toestemming te verlenen voor vaccinatie tegen Covid-19 ter vervanging van de toestemming van de vader. Hij wenst gevaccineerd te worden tegen Covid-19 ter bescherming van zichzelf en anderen, maar zijn vader weigert daarvoor toestemming te verlenen. [verzoeker] geeft aan dat hij, gezien de huidige situatie, niet wil wachten met vaccineren totdat de GI de voogdij over hem heeft.

Het standpunt van de belanghebbenden
De vader is – hoewel daartoe behoorlijk opgeroepen – niet op de mondelinge behandeling verschenen.
De GI stemt in met het onderhavige verzoek van [verzoeker].

De beoordeling
Op grond van artikel 7:450 lid 1 Burgerlijk wetboek is voor verrichtingen ter uitvoering van een behandelingsovereenkomst de toestemming van de patiënt vereist.
Indien de patiënt minderjarig is en de leeftijd van twaalf maar nog niet die van zestien jaren heeft bereikt, is tevens de toestemming van de ouders die het gezag over hem uitoefenen of van zijn voogd vereist. De verrichting kan evenwel zonder de toestemming van de ouders of de voogd worden uitgevoerd, indien zij kennelijk nodig is ten einde ernstig nadeel voor de patiënt te voorkomen, alsmede indien de patiënt ook na de weigering van de toestemming, de verrichting weloverwogen blijft wensen (lid 2).
Bij brief van 13 oktober 2021 verzoekt [verzoeker] de kinderrechter toestemming te verlenen voor vaccinatie tegen Covid-19. In Nederland kunnen op dit moment kinderen vanaf 12 jaar zich laten vaccineren tegen Covid-19. [verzoeker] is 12 jaar, zodat hij voor vaccinatie tegen Covid-19 in aanmerking komt. Gezien zijn leeftijd is hiervoor in beginsel de toestemming van de met het gezag belaste vader nodig, maar het is de kinderrechter gebleken dat de vader niet wenst mee te werken aan vaccinatie van [verzoeker] tegen Covid-19. De reden van de weigering is de kinderrechter niet bekend omdat de vader geen gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheid om op de mondelinge behandeling zijn weigering om de toestemming te verlenen, toe te lichten.
Aan de toestemming van de vader kan voorbij worden gegaan als dat nodig is om ernstig nadeel

voor [verzoeker] te voorkomen en als hij de vaccinatie blijft wensen.

De kinderrechter is, gelet op het advies Vaccinatie van adolescenten tegen Covid-19 van de Gezondheidsraad van 29 juni 2021, van oordeel dat met vaccinatie ernstig nadeel bij [verzoeker] kan worden voorkomen. Uit dit advies blijkt – kort samengevat – het navolgende. Covid-19 infecties komen in alle leeftijdsgroepen voor, ook bij jonge kinderen en adolescenten. In verreweg de meeste gevallen is er sprake van milde symptomen, maar soms verloopt een infectie ernstiger en is ziekenhuisopname noodzakelijk. Uit gegevens van een Nederlandse studie in ziekenhuizen komt naar voren dat ongeveer de helft van de kinderen en adolescenten die in het ziekenhuis zijn opgenomen met Covid-19, geen medische voorgeschiedenis heeft. In zeldzame gevallen kan Covid-19 leiden tot een ernstige ontstekingsreactie (MIS-C). Daarnaast kunnen kinderen en adolescenten, net als volwassenen, langdurige klachten ontwikkelen (long Covid). Tegenover de gezondheidswinst van het vaccin staat een beperkte last van bijwerkingen. Er is een klein risico op ernstige bijwerkingen, zoals een ontsteking van het hartzakje of de harstspier die naar nu verworven inzichten ongeveer voorkomt bij 1 op de 15.000 gevaccineerde jongens van 12 tot 18 jaar. Een ernstige bijwerking die goed kan worden herkend en die ook in nagenoeg alle gevallen tot een volledig herstel kan leiden. Het zijn in ieder geval allemaal risico's die de Gezondheidsraad in haar afweging heeft meegenomen voorafgaand aan het geven van het advies om kinderen van 12 tot 18 jaar de mogelijkheid te bieden om voor vaccinatie te kiezen. De Gezondheidsraad is op basis van een weging van de risico's van oordeel dat vaccinatie tegen Covid-19 voor kinderen en adolescenten zinvol en verantwoord is. Vaccinatie voorkomt Covid-19 infecties en daaraan gerelateerde ziekenhuisopnames bij kinderen en adolescenten. Daarnaast heeft de kinderrechter uitgebreid met [verzoeker] en de gezinsvoogd gesproken. Uit deze gesprekken komt naar voren dat [verzoeker] zich goed heeft ingelezen, dat hij met de gezinshuisouders en de gezinsvoogd over vaccinatie heeft gesproken en dat hij goed over het al dan niet laten vaccineren heeft nagedacht. Het is de kinderrechter gebleken dat [verzoeker] weloverwogen bij zijn wens tot vaccinatie blijft om persoonlijke redenen (niet ziek willen worden en mee kunnen doen aan activiteiten buitenshuis) als

ook om redenen dat hij zijn directe omgeving wil beschermen tegen (de gevolgen van) Covid-19. De kinderrechter acht [verzoeker] voldoende in staat tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake.

Gelet op het vorenstaande komt de kinderrechter tot de conclusie dat [verzoeker] op grond van artikel 7:450 lid 2 BW zich, ook zonder toestemming van zijn vader, kan melden bij de GGD en zich kan laten vaccineren tegen Covid-19.

De beslissing

De kinderrechter: verstaat dat [verzoeker] zich zonder toestemming van de vader kan laten vaccineren tegen Covid-19.

NOOT

1. De kinderrechter doet in de hierboven gepubliceerde zaak uitspraak over een geschil tussen een minderjarige van 12 jaar en zijn met gezag beklede vader over een COVID-19-vaccinatie. Deze uitspraak is hoogst actueel en roept de vraag op hoe een kinderrechter in dergelijke situaties belangen moet wegen. De uitspraak van de kinderrechter is naar onze mening inhoudelijk juist; ja, de 12-jarige moet zich kunnen laten vaccineren. Niettemin roept deze uitspraak tal van vragen op vanuit het gezichtspunt van de WGBO en het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Alles bij elkaar is de kinderrechter iets te terughoudend geweest bij het wegen van de belangen en wensen van de minderjarige.
2. Dat de rechter bij een verschil van inzicht tussen een minderjarige en de ouders of voogd uitspraak moet doen, hangt samen met de formulering van art. 7:450 BW. Voor een vaccinatie van een minderjarige tussen de 12 en 16 jaar is, net als bij een andersoortige geneeskundige behandeling, de toestemming van de minderjarige én van beide met gezag beklede ouders dan wel de voogd vereist. Deze regeling roept geregeld juridische vragen op omdat het niet altijd lukt om al deze partijen op een lijn te krijgen. Voor zover er verschil van mening is, betreft dit meestal de opvattingen van beide met gezag beklede ouders onderling: hun opvattingen kunnen verschillen, zeker indien zij met elkaar zijn verwickeld in een (v)chtscheiding. Dergelijke meningsverschillen tussen ouders kunnen betrekkelijk eenvoudig

worden genegeerd bij minderjarigen vanaf 16 jaar. Volgens de wet kunnen deze minderjarigen zelf beslissen zonder toestemming van de ouders of voogd (art. 7:457 BW). Minderjarigen tussen de 12 en 16 jaar hebben voor een geneeskundige behandeling volgens de wet echter de toestemming van beide met gezag beklede ouders nodig. Anders gezegd, drie partijen moeten bij minderjarigen in deze leeftijdsgroep toestemming geven. Voor minderjarigen tot 11 jaar ligt dit weer net iets anders; aan deze minderjarigen komt geen toestemmingsrecht toe. Voor deze groep minderjarigen beslissen uitsluitend beide met gezag beklede ouders, dan wel de voogd (art. 7:465 BW). Niettemin, in alle situaties waarin de partijen die geacht worden toestemming te geven het met elkaar niet eens zijn, moet zo nodig de rechter beslissen.

3. Art. 7:450 lid 1 BW spreekt in algemene zin over verrichtingen ter uitvoering van een behandelingsovereenkomst. Vaccinaties vallen ook onder deze omschrijving. Dit zijn namelijk verrichtingen met als doel het ontstaan van een ziekte te voorkomen (art. 7:446 lid 2 onder a BW). Daarmee zijn vaccinaties echter geen dringend noodzakelijke behandelingen om iemand te genezen van een ziekte. Daar komt bij dat vaccinaties nimmer honderd procent bescherming bieden en bijwerkingen kunnen hebben. Hoewel de WGBO dus geen juridisch onderscheid maakt tussen vaccinaties en op behandeling gerichte verrichtingen, wordt dit onderscheid in de praktijk wel gemaakt. In de rechtspraak worden bij een geschil tussen een minderjarige en zijn met gezag beklede ouders, of de ouders onderling, zwaardere eisen gesteld aan het toestaan van een vaccinatie, dan voor verrichtingen van een op genezing gerichte behandeling. Nogmaals, dit volgt niet uit de tekst van de WGBO, maar zo wordt de WGBO in de praktijk wel uitgelegd.

4. De rechter heeft in eerdere zaken bij een geschil tussen de betrokkenen over de toestemming voor een vaccinatie meestal vervangende toestemming verleend. Voorbeelden van dergelijke uitspraken zijn die van de rechtbank Roermond van 26 november 2009 (ECLI:NL:RBROE:2009:BK5011, «GJ» 2010/18, m.nt. Van Hellemond en Drewes), het hof 's-Hertogenbosch van 26 januari 2010 (ECLI:NL:GHSHE:2010:BL0931), het hof Amsterdam van 31 augustus 2010 (ECLI:NL:GHAMS:2010:B01064), het CTG van

24 mei 2011 (ECLI:NL:TGZCTG:2011:YG1293), de rechtbank Noord-Nederland van 21 september 2021 (ECLI:NL:RBNNE:2021:4096) en de rechtbank Amsterdam van 3 november 2021 (ECLI:NL:RBAMS:2021:6225). Na bovenstaande uitspraak volgde rechtbank Oost-Brabant op 7 december 2021 dezelfde redenering, onder toevoeging dat vaccinatie in het gezondheidsbelang is van het kind (ECLI:NL:RBOBR:2021:6862). Daarbij moet worden opgemerkt dat in al deze zaken het kind gevaccineerd wilde worden en een van de ouders daartegen bezwaar maakte. Omgekeerd zijn geen zaken bekend uit de rechtspraak waarin een minderjarige tegen zijn wensen in, maar met toestemming van de ouders is gevaccineerd.

5. Vaccinatie bij minderjarigen wordt door de rechter maar zelden door de rechter afgewezen. Dat gebeurde enkele jaren geleden wel door de rechtbank Groningen op 25 november 2009 (ECLI:NL:RBGRO:2009:BK7384). In deze zaak honoreerde de rechtbank de bezwaren van moeder tegen vaccinatie van haar kind tegen de Mexicaanse griep. Volgens de rechtbank was vaccinatie niet noodzakelijk. Opvallend is dat de rechtbank Roermond een dag later, op 26 november 2009 (ECLI:NL:RBROE:2009:BK5011), het vaccineren van een minderjarige tegen de Mexicaanse griep geoorloofd achtte, mede gelet op art. 3 IVRK. Ditzelfde art. 3 IVRK, op grond waarvan overheden bij alle maatregelen betreffende kinderen de wezenlijke belangen van het kind zwaar moeten laten wegen, speelde ook een belangrijke rol in de recente zaak van het EHRM in de zaak *Vavříčka e.a./Tsjechië* (EHRM 8 april 2021, ECLI:CE:ECHR:2021:0408JUD004762113, «GJ» 2021/64, m.nt. Hendriks). In deze Europese zaak ging het om verplichte vaccinaties bij minderjarigen. Het EHRM herinnerde er in deze zaak aan dat overheden bij het inkleuren van een vaccinatiebeleid rekening moeten houden met art. 3 IVRK.

6. Wat betekent art. 3 IVRK nu precies voor beslissingen inzake vaccineren? In het licht van art. 3 IVRK betekent dat, dat bij vragen over het vaccineren van een minderjarige tussen de 12 en 16 jaar dat de met gezag beklede ouders of voogd primair moeten kijken welk besluit de belangen van het kind het beste dient. Dit geldt *idem dito* bij vaccinatievragen voor minderjarigen tot 12 jaar. In dit verband kan ook worden gekeken naar General Comment 14 van het Kinderrechtenco-

mité inzake het belang van het kind (para. 32). Het belang van het kind moet bij alle minderjarigen de eerste zorg zijn. Deze zorgplicht geldt dus niet alleen voor de overheid maar ook in de horizontale relaties, dat wil zeggen: ook voor ouders en andere vertegenwoordigers van kinderen. Dit uitgangspunt heeft ook gevolgen waar het gaat om het opnemen van het coronavaccin in het rijksvaccinatieprogramma (vgl. rb. Amsterdam 3 november 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:6225); ook dan moeten de met gezag beklede ouders of voogd bij vragen rond vaccinatie bij minderjarigen een beslissing nemen die de belangen van de minderjarige het beste dient.

Bij het vaststellen van dat belang moet, aldus ook het VN-Kinderrechtencomité, de holistische ontwikkeling van kinderen en het volledig en daadwerkelijk genot van de kinderrechten centraal staan. Behalve bescherming van het directe gezondheidsbelang (bescherming tegen COVID-19) spelen er ook andere belangen. Deze kunnen van invloed zijn op de mentale gezondheid van het kind. Het betreft bijvoorbeeld belangen die voortvloeien uit het recht op onderwijs (voorkomen dat scholen sluiten) of uit het recht op spel en recreatie (zorgen dat kinderen kunnen blijven bewegen en sporten of voorkomen dat recreatiegelegenheden sluiten). Om de afweging tussen de verschillende belangen goed te maken is heldere informatie nodig over wat (in)directe voordelen maar ook nadelen zijn van vaccineren (art. 17 IVRK). Aan de mening van het kind over al dan niet vaccineren moet volgens art. 12 IVRK een passend belang worden gehecht. Dat geldt eens te meer naarmate het kind ouder is (vgl. art. 5 IVRK). De gedachte daarachter is immers dat hoe meer het kind weet, ervaring heeft opgedaan en begrijpt, des te meer de wettelijk vertegenwoordiger zijn of haar begeleiding omzet in adviezen. Uiteindelijk wordt toegewerkt naar een uitwisseling van zienswijzen op gelijke voet. En als een kind tussen de 12 en 16 jaar op basis van heldere informatie een afgewogen keuze heeft gemaakt dan telt deze zwaar volgens het IVRK, ook en vooral als deze mening verschilt van die van de ouder of voogd. Dat zien we ook terug in de WGBO. Art. 7:450 lid 2 BW bepaalt immers dat zonder toestemming van ouders een medische behandeling kan worden verricht als een minderjarige tussen de 12 en 16 jaar deze *weloverwo-*

gen blijft wensen. Deze inkleuring loopt dus geheel in de pas met het IVRK.

7. Terug naar de hierboven gepubliceerde uitspraak. De kinderrechter passeert in deze zaak de bezwaren van de vader tegen de vaccinatie van zijn 12-jarige zoon. Anders dan in de zaak van de rechtbank Noord-Nederland van enkele maanden daarvoor (ECLI:NL:RBNNE:2021:4096), waar de vader zich zorgen maakte over de bijwerkingen van het vaccin, was in bovenstaande zaak niet bekend waarom de vader van de minderjarige toestemming weigerde. Deed hij dat gereedeneerd vanuit het belang van het kind? Daarentegen had de kinderrechter vastgesteld dat de minderjarige goede persoonlijke redenen had om zich te laten vaccineren, was vaccineren in overeenstemming met het advies van de Gezondheidsraad genaamd 'Vaccinatie van adolescenten tegen Covid-19' (29 juni 2021), was Jeugdbescherming Gelderland van mening dat de minderjarige zich tegen COVID-19 moet kunnen laten vaccineren en had de rechtbank vastgesteld dat de minderjarige tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake in staat is. Daarmee is volgens de rechtbank voldaan aan de eisen van art. 7:450 lid 2 BW.

8. De vraag is welke argumenten voor de rechtbank doorslaggevend waren om in te stemmen met de vaccinatie van de minderjarige. Het valt op dat de rechtbank enigszins defensief redeneert. De hoofdregel voor de rechtbank is: indien een ouder toestemming voor vaccinatie weigert, wordt er niet gevaccineerd. Wij lezen art. 7:450 BW anders, in ieder geval neutraler, met een belangrijke stem voor de wensen van het kind en uitgaande van het belang van het kind. Dit mede gelet op art. 3 IVRK. Wij menen dat indien een minderjarige tussen de 12-16 jaar gevaccineerd wenst te worden en dit verantwoord is, conform de eisen van het goed hulpverlenerschap (art. 7:453 BW), dit in de regel behoort te gebeuren. De rechtbank lijkt dit iets anders te zien: de rechtbank acht dit – in de lijn met art. 7:450 lid 2 BW – alleen toelaatbaar indien vaccinatie kennelijk nodig is om ernstig nadeel voor de minderjarige te voorkomen of indien de minderjarige de vaccinatie weloverwogen blijft wensen. Volgens de rechtbank is van deze laatste situatie sprake, al lijkt de rechtbank, gelet op het advies van de Gezondheidsraad, vaccineren ook noodzakelijk te achten. De rechtbank concludeert dit echter pas na diverse zaken te zijn nagelopen, waaronder de

wilsbekwaamheid van de minderjarige. Als gevolg van deze wijze van redeneren wordt vaccineren van minderjarigen pas toelaatbaar als iedereen instemt dan wel de bezwaren van één of meer ouders kunnen worden weerlegd. Dat laatste is in overeenstemming met de gedachte dat vaccineren een 'vrije keuze' is, althans van volwassenen, maar doet geen recht aan het belang dat aan de wensen van het kind toekomt en het volksgezondheidsbelang om je wel te laten vaccineren. Anders gezegd, vaccineren zou, indien het kind dit wenst, bij minderjarigen de regel moeten zijn; het niet vaccineren de uitzondering.

9. Samengevat zijn we verheugd met de hierboven geformuleerde uitspraak, maar had de rechtbank blijkens haar overwegingen meer gewicht kunnen toekennen aan de belangen van het kind en de door het kind geformuleerde wensen. Dat alles mede in het licht van het in de uitspraak niet genoemde art. 3 IVRK, dat ook zijn stempel zet op de normen van het gezondheidsrecht.

prof. mr. A.C. Hendriks
hoogleraar gezondheidsrecht, Universiteit Leiden

mr. dr. M.P. Sombroek-van Doorm
universitair hoofddocent gezondheidsrecht, Universiteit Leiden